

29:3

Kommun ansågs skyldig att ersätta fastighetsägares kostnad för en pumpanläggning som på grund av bristfälligheter i den allmänna spillvattenanläggningen behövdes som skydd mot bakvatten från denna. -- Dessutom fråga om fastighetsägaren kunde anses medvållande till översvämningsskador genom att inte vidta erforderliga skyddsåtgärder.

Katolska församlingen S:t Lars äger fastigheten Fjärdingen 30:1 i Uppsala. Fastigheten ligger inom verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning. På avloppssidan betjänas det centrala Uppsala av ett duplikatsystem som infördes redan på 1920-talet. För Fjärdingen 30:1 upprättades förbindelsepunkter i samband med att fastigheten 1984–1985 bebyggdes med en kyrka och ett församlingshus. Anslutning skedde till de allmänna spillvatten- och dagvattenledningarna i Slottsgränd. Dagvattnet från såväl gatan som fastigheten leds ut i Fyrisån. Spillvattenledningen består av en 300-ledning som mynnar i huvudledningen, en 900-ledning, i Västra Ågatan (västra kulverten). Därifrån fortsätter spillvattnet med självfall, via en dykarledning under Fyrisån, till en pumpstation och sedan vidare till reningsverket. Spillvattennätet består av cementrör fogade med cement. Fogarna har med tiden blivit otäta. Det läcker därför in dagvatten i spillvattenledningarna. Församlingshusets källargolv ligger på nivå +2,77. Spillvattenservisens vattengånghöjd vid tomtgräns är +2,14.

Den 30 augusti 1986 och den 24 juli 1987 drabbades församlingshuset av översvämning i källarplanet. Till följd av uppdämning i den allmänna spillvattenledningen i samband med skyfallsliknande regn trängde vid båda tillfällena spillvatten via servisen bakvägen upp genom golvbrunnarna i källarplanet och orsakade skada där. Uppdämningen berodde huvudsakligen på inläckaget av dagvatten i spillvattennätet.

Kostnaderna för att avhjälpa skadorna efter översvämningen 1986 (skada 1) har enligt församlingen uppgått till 516 304 kronor, varav försäkringsersättning utgått med 233 000 kronor. Församlingen har alltså fått betala 283 304 kronor. Vid översvämningen 1987 (skada 2) uppgick kostnaderna för att reparera skadorna till 208 529 kronor. Under hösten 1987 har församlingen installerat en avloppspumpstation. Den kostade 334 118 kronor.

Församlingen yrkade vid Va-nämnden förpliktande för kommunen att till församlingen utge skadestånd med sammanlagt 825 951 kronor jämte ränta.

Som grund för denna talan åberopade församlingen 12 och 29 §§ va-lagen och anförde: Otätheter, avbrott och sedimentering i ledningarna samt felaktiga dagvattenanslutningar medförde att stora mängder inläckande dagvatten dämde upp den allmänna spillvattenledningen vid översvämningstillfällena. En bidragande orsak var också att dykarledningen nedströms fastigheten hade en otillräcklig kapacitet och därför ströp frånflödet. Den allmänna anläggningen uppfyllde således inte skäligen anspråk på säkerhet. Kommunen är vid sådant förhållande strikt ansvarig för översvämningsskadorna. För att skydda sig mot den på grund av anläggningens bristfällighet uppkomna översvämningsskadan har församlingen, efter visst samråd med kommunen, tvingats installera en pumpstation på spillvattensservisen. Kostnaden härför utgör en följdskada som också den är ersättningsgill enligt 29 § va-lagen.

Kommunen medgav skadeståndsskyldighet men bestred ersättningsanspråken under invändning om medvållande från församlingens sida.

Kommunen anförde: Församlingen har medverkat till översvämningsskadorna i sådan omfattning att skadeståndsskyldigheten bör jämkas till i första hand noll. Det är allmänt känt att va-nätet i Uppsala är dåligt och att den allmänna spillvattenledningen i verkligheten fungerade som en kombinerad ledning. Innan församlingen uppförde byggnader på fastigheten anlätades också fackfolk för att utreda bland annat va-förhållandena. Genom denna samlade kunskap borde församlingen insett risken för översvämningar och således inte ha inrett källaren på sätt som skett. Detta gäller oaktat kommunen vid bygglovsprövningen försummat att upplysa om dessa förhållanden och att ge anvisningar om hur församlingen skall skydda sig. Församlingen borde åtminstone ha installerat avstängningsventiler på golvbrunnarna. Vad gäller medvållandeansvaret för skada 2 tillkommer att församlingen då, trots den redan inträffade översvämningen och den uppenbara risken för ett upprepande, inte hade vidtagit några som helst åtgärder för att förhindra en ny översvämning. Det var denna gång inte fråga om en oförutsedd skada. Vad gäller kostnaden för pumpstationen bestrids att den utgör en ersättningsgill skada. Pumpstationen uppfördes efter ett frivilligt åtagande av församlingen. Rätteligen borde församlingen redan från början ha anvisats att installera en sådan anordning.

Va-nämnden yttrade:

Enligt 12 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar skall en sådan anläggning vara försedd med de anordningar som krävs för att den skall fylla sitt ändamål och tillgodose skäligen anspråk på säkerhet. Huvudman-

nen för anläggningen skall dessutom underhålla anläggningen och i övrigt sörja för att den på tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål. I fråga om en avloppsanläggning innebär detta bl.a. krav på sådant utförande och underhåll att den under normalt förekommande betingelser avleder tillrinnande flöden på åsyftat sätt utan risk för inflöde i va-installation som behörigen kopplats till anläggningen. Om skada uppkommer till följd av att anläggningen inte uppfyller dessa krav, kan huvudmannen enligt 29 § va-lagen förpliktas ersätta skadan. Ansvaret är i detta hänseende – med undantag för fall av force majeure o d – oberoende av vållande.

Beträffande nu ifrågavarande översvämningsskador är det ostridigt att dessa har föranletts av uppdämningar i den allmänna spillvattenledningen. Dämningarna har i sin tur antagits orsakade huvudsakligen av inläckande dagvatten. Avloppsanläggningen har i detta hänseende inte tillgodosett skäliga anspråk på säkerhet. Kommunen har som huvudman för anläggningen också medgett ersättningsskyldighet i och för sig för uppkomna skador.

Kommunen har emellertid invänt att församlingen medverkat till skadorna i sådan mån att skadeståndet bör jämkas till noll. Församlingens medvållande skulle bestå i att församlingen vid inredningen av källaren och i skyddshänseende inte har beaktat riskerna för översvämning, vilka enligt kommunens uppfattning måste ha varit uppenbara.

Enligt kommunen skulle det vara allmänt känt att avloppssystemet är dåligt i det centrala Uppsala. Kommunen har hävdats att församlingen knappast kan ha undgått kännedom om tidigare översvämningar, också på närliggande fastigheter. Innan församlingen startade kyrkobygget lät man B. Ingenjörbyrå AB utföra en besiktning, inklusive TV-filmning, av avloppsledningarna i Slottsgränd och en del av kulverten i Västra Ågatan. Vid den undersökningen påvisades en del bristfälligheter i spillvattenledningen i Slottsgränd. J.H., som projekterat va-installationen i församlingens fastighet, har uppgett att gatukontoret alltid anger på nybyggnadskartan i klartext om det föreligger risk för bakvatten, att någon uppgift härom dock inte lämnats i detta fall vare sig på nybyggnadskartan eller vid de muntliga kontakterna i samband med bygglovprövningen, att inte heller B:s undersökning eller annan vid projekteringen föreliggande information gav anledning att befara någon sådan risk och att J.H. därför utgått från detta vid projekteringen. Enligt M.B., som är VVS-inspektör på kommunens stadsbyggnadskontor, tar man såväl inom kommunen som på fastighetsägarhåll för givet att det inte är något problem med bakvatten om det inte står någonting om detta på nybyggnadskartan. L.R. på gatukontoret har ansett att B:s undersökning visar på

anmärkningsvärda brister i ledningen, att dessa ger anledning att befara risk för uppdämning och att J.H. borde ha insett detta. L.R. har vidare uppgett att den nedströms belägna dykarledningen har en så pass begränsad kapacitet att den kan förorsaka uppdämningar redan vid ett- och tvåårsregn.

Vid bedömningen av om församlingen redan från början bort inse risken för översvämning via spillvattenanslutningen bör först erinras om att det här rör sig om en separerad spillvattenledning i ett duplikatsystem. En sådan ledning skall inte vara regnvattenberoende. Även om ett visst inläckage är oundvikligt dimensioneras inte ledningen för regn av en viss intensitet. I princip skall en fastighetsägare inte behöva räkna med översvämning via en sådan ledning på grund av regn. Detta har i rättspraxis ansetts gälla även när inläckaget av obehörigt vatten varit så omfattande att ledningen i praktiken fungerat som en kombinerad ledning (se Vattenöverdomstolens dom 1985-02-21, DTVa 2). Även om det i det här fallet har varit allmänt känt att avloppsnätet varit dåligt i Uppsala och att detta medfört översvämningar på sina håll, så har denna kunskap dock inte, varken för sig eller tillsammans med de uppgifter som framkommit genom B:s undersökning, gjort det möjligt att i erforderlig mån beräkna översvämningsrisken för just församlingens fastighet. Underlaget räcker inte ens till en uppskattning av det relevanta inläckaget. Till detta kommer att den begränsade kapaciteten hos dykarledningen under Fyrisån kan ha haft minst lika stor betydelse för uppdämningsrisken som inläckaget. Kommunen har heller inte i samband med bygglovprövningen uppmärksammat församlingen på översvämningsrisken eller föreskrivit några skyddsåtgärder, trots att det ostridigt ingått i rutinerna att göra det. Den enda information av intresse i detta sammanhang som lämnats är det "Meddelande nr 1/1972" om översvämningsrisker i allmänhet som tillsammans med ABVA tillställts samtliga va-abonnenter. Detta meddelande kan dock knappast uppfattas gälla risken för översvämningar via andra än regnvattenberoende ledningar.

Vid nu angivna förhållanden kan inte anses att församlingen redan från början bort vidta särskilda skyddsåtgärder eller särskilt anpassa inredningen av källaren med hänsyn till översvämningsrisken.

Frågan är då om församlingen, som blivit varse översvämningsrisken genom den första översvämningen, borde ha installerat avloppspumpstationen eller vidtagit andra skyddsåtgärder, exempelvis monterat in backventiler i golvbrunnarna, innan den andra översvämningen skedde. Reparationsarbetena efter den första översvämningen blev klara vid årsskiftet 1986–87. Den 21 januari 1987 hölls ett sammanträde på fastigheten där bl.a. P.R., J.H., M.B. och L.R. deltog. Enligt minnesanteckningarna som den

sistnämnde förde vid detta tillfälle var man då överens om att en pumpstation skulle vara den överlägset bästa lösningen för att förebygga ytterligare översvämningsskador. Det "bestämde" också att HE-konsult (J.H.) skulle projektera en sådan station internt för församlingens räkning. Nämda personer har inför Va-nämnden vidhållit uppfattningen att pumpstationen var den lämpligaste lösningen. Den övriga utredningen i målet ger inte grund för någon annan bedömning. Att församlingen utöver pumpstationen även skulle montera in andra skyddsanordningar som backventiler torde inte rimligen kunna begäras. Detta oavsett att funktionssäkerheten hos backventiler på en spillvattenledning med fog kan ifrågasättas. Av vad P.R. och J.H. berättat framgår att de båda efter projekteringen av pumpstationen under våren 1987 varit verksamma för att få en entreprenör att utföra installationsarbetet men att detta inte lyckats förrän efter industrisemestern, då den andra översvämningen redan inträffat. Det kan väl inte uteslutas att man skulle ha kunnat få tag i en entreprenör tidigare om man gjort ännu större ansträngningar. Men såvitt framkommit har det inte förelegat särskild anledning befara att översvämningens risken skulle vara överhängande. Den första översvämningen, som påvisade denna risk, hade ju förorsakats av ett enligt utredningen exceptionellt regn för orten. Sannolikheten för ett nytt sådan katastrofregn torde inte ha varit alarmerande stor.

Mot den här bakgrunden finner Va-nämnden det inte kunna läggas församlingen till last som medvällande att pumpstationen inte installerats tidigare än som skedde och att andra skyddsåtgärder inte vidtagits. Till detta kommer att det ju faktiskt inte varit fastighetens va-installation som varit bristfällig i något hänseende. De förhållanden som motiverade förebyggande åtgärder var uteslutande hänförliga till den allmänna anläggningen. Och såvitt framkommit i målet har kommunen å sin sida före den andra översvämningen inte i något avseende sökt avhjälpa bristerna i det allmänna nätet.

Va-nämnden finner enligt det anförda att församlingen inte kan anses ha medverkat till översvämningsskadorna i sådan mån att skadeståndet bör jämkas. Kommunen skall alltså ersätta församlingen för liden skada fullt ut.

Vad gäller den första översvämningen har kommunen inte ifrågasatt att församlingen haft uppgivna kostnader för att reparera skadorna utom den beräknade elkostnaden för uttorkning på 2 038 kronor. Kommunen har dock bara vitsordat 182 101 kronor som skälig skadeersättning. Det är 101 203 kronor mindre än yrkat belopp. Skillnaden förklaras av att kommunen, förutom nämnda elkostnad, inte godtagit P.R:s konsultarvode och kostnaden för målningsarbetena, att kommunen inte beaktat församlingen fakturerade

3 823 kronor av den i övrigt godtagna saneringskostnaden och att kommunen ansett kostnaden för tilläggsentreprenaden avseende byte av mellanväggar bort stanna vid det av K beräknade beloppet. Enligt kommunen har konsulttjänsten inte varit erforderlig och målningsarbetena bort ingå i anbudet.

Först kan konstateras att ersättning skall utgå också för den del av saneringskostnaden som församlingen betalat, 3 823 kronor. Det får vidare genom P.R:s uppgifter anses utrett att församlingen haft den beräknade elkostnaden för uttorkning. Denna skall ersättas. Med hänsyn till skadans art och omfattning och övriga omständigheter kring skadefallet har det av P.R. för församlingens räkning utförda arbetet inte varit omotiverat. Det begärda arvodet är också skäligt. Utredningen ger inte stöd för påståendet att målningsarbetena, som bara avser de nya väggarna, skulle ingå i det fasta priset enligt anbudet. Målningen har, liksom övrigt arbete som föranletts av bytet av mellanväggar, fakturerats och betalats på löpande räkning. Det utförda arbetet har varit påkallat för att avhjälpa översvämningsskadorna. Anledning föreligger inte att anse den faktiska kostnaden härför vara oskälig. Den K gjorda kalkylen rubbar inte denna bedömning.

Va-nämnden bestämmer därför ersättningen för skadorna efter första översvämningen till begärda 283 304 kronor.

Om storleken av övriga ersättningsbelopp och fordrad ränta råder ingen tvist.

Vad gäller pumpstationen har kommunen bestritt ersättningskravet på den grunden att det inte rör sig om en ersättningsgill sakskada. Som framgått av det tidigare sagda har pumpstationen varit en adekvat och behövlig åtgärd som skydd mot bakvatten från den allmänna spillvattenanläggningen. Skyddet har inte påkallats av några till fastigheten eller dess va-installation hänförliga förhållanden. Det är uteslutande bristfälligheterna i den allmänna anläggningen som motiverat behovet av pumpstationen. För följderna av att den allmänna anläggningen inte tillgodoser skäliga anspråk på säkerhet bär kommunen ansvaret. Församlingens ersättningsyrkande skall därför bifallas.

Va-nämnden förpliktade kommunen att betala 825 951 kronor jämte ränta till församlingen.

Beslut: 1990-08-09, BVa 37

Mål nr: Va 422/89